

נהגות ויצהק

בסייעתא דשמיא | בלק תשפ"ב | גליון מס' 150

פרפראות

הנה העם היצא ממצרים, (כ"ב י"א).

כתיב ויבא אלקים אל בלעם ויאמר מי האנשים וגו'
ויהי בלעם וכו' בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי הנה
העם היצא ממצרים וגו', והנה כשבלק שלח אל בלעם

מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, שנאמר כי כתבור בהרים וככרמל
ביום יבא, והלא דברים קל וחומר, ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי שעה
ללמוד תורה, נקבעים בארץ ישראל, בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין
ומרביצין בהן תורה, על אחת כמה וכמה, ע"כ, הרי שקדושתן לא תפקע,
ותירץ המגן אברהם דהתוספות מדבר אחר חורבן (וכמו שכתבו להדיא),
שכיון שנחרבו קודם ביאת הגואל לא יקבעו בארץ ישראל, וצריך עיון.

ועוד כתב שם המגן אברהם, ואין לומר דדוקא הבנין יקבע בארץ ישראל,
אבל הקרקע תשאר בחוץ לארץ, דהא יליף קל וחומר מתבור וכרמל, והתם
הקרקע נקבע בארץ ישראל, ע"כ, הרי שגם מהקרקע לא תפקע הקדושה
של בתי כנסיות ובתי מדרשות.

והנה עיין בנתיב חיים שם (לבעל הקרבן נתנאל²), דהקשה, וניחוש שמא
יבנה (שוב) קודם ביאת הגואל, כדקאמר עלו בו עשבים לא יתלוש מפני
עגמת נפש ויתנו לב לבנותה (עיין רש"י על המשנה כ"ח), ואם כן איך נדע
אם בטלה קדושתן, שהרי תמיד אפשר שיבנה שוב, ולא תפקע קדושתן,
ואם כן איך אפשר להשתמש בהם, ותירץ, וזה לשונו, ולי נראה דלא קאמר
אלא שיקבעו בארץ ישראל, דהיינו הקרקע, ולא יהיה בהן (עצמם) קדושת
בית הכנסת, רק קדושת ארץ ישראל, ודי בזה, כדייליף מתבור וכרמל, ודיו
לבא מן הדין להיות כנידון, ודלא כמהרש"א שם בחידושי אגדות, (שכתב
שהבתי כנסיות וכו' יהיו קדושים לעתיד כמקום המקדש), עיין שם, ע"כ³.

והנה מדברי הנתיב חיים נתבאר כאן שלושה דברים, דלכאורה צריכים
ביאור.

א. מה שנקט דאף בבתי כנסיות על תנאי יש בהן דין של עגמת נפש, זה
מנא ליה, דדילמא כל הך דינא של עגמת נפש אינו אלא כשלא עשו תנאי,
ואם כן אין כאן קושיא כלל על המגן אברהם, דמגן אברהם איירי על דברי
התוספות כשעשו תנאי.

ב. מה שמבואר בדבריו שיהא להם רק קדושת ארץ ישראל ולא קדושת
בית הכנסת, ולכאורה לא חילק בין בחורבן לביישובן (שהרי זה כל קושייתו
של המגן אברהם), וקשה מנא ליה דאף בבתי כנסיות ביישובן יפקע מהם
קדושתן (קדושת בית הכנסת) לעתיד לבוא, ולא ישאר קדושה זו.

ג. במה שחולק על המהרש"א, שהמהרש"א סבירא ליה שלעתיד לבוא
יהיה לבתי כנסיות קדושת בית המקדש ממש.

והנה גוף דברי הנתיב חיים, במה שכתב דילפינן מתבור וכרמל, צריך
ביאור, דאיתא כמו שתבור וכרמל לא נעשו אלא חלק מארץ ישראל ותו לא,
כך גם בתי כנסיות ובתי מדרשות, אך לכאורה יש לחלק דתבור וכרמל גם
לפני שבאו לארץ ישראל, אין להם שום קדושה, ואינם אלא קרקע שבחוץ
לארץ, וממילא נעשים עכשיו קרקע שבארץ ישראל, וקיבלו קדושת ארץ
ישראל ולא יותר, אבל בתי כנסיות ובתי מדרשות, הרי גם בחוץ לארץ כבר
היה להם קדושת בית הכנסת ובית המדרש, ואמאי יפקע מהם הך קדושה

(2) וכו' בק"נ בפ"י על הרא"ש (מגילה פ"ד סי' ז' אות כ').

(3) אכן עי' מש"כ אאמור"ר זללה"ה ליישב קו' הנתיב חיים על המג"א.

מה טבו אהליך יעקב וגו'.

א

איתא בסנהדרין (ק"ה:), אמר ר' יוחנן מברכותיו של אותו רשע אתה
למד מה היה בלבו, ביקש לומר שלא יהו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות,
מה טבו אהליך יעקב, לא תשרה שכניה עליהם, ומשכנותיך ישראל וכו'
אמר רבי אבא בר כהנא כולם חזרו לקללה, חוץ מבתי כנסיות ומבתי
מדרשות, שנאמר ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה'
אלקיך, קללה ולא קללות, ופירש רש"י, וזה לשונו, מברכותיו אתה למד מה
היה בלבו, דכתיב ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה, הוא היה רוצה
לקללם, בכך שלא יהיו בתי כנסיות, ולא נתן רשות, ואמר מה טובו אוהליך,
ע"כ, וכן שם בד"ה וכולם, וזה לשונו, כל הברכות של בלעם חזרו לקללה,
כמו שהיה כוונתו מתחילה, חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות, שלא יפסקו
מישראל לעולם, הקללה לברכה, אחת מן הקללות, הפך לברכה שלא חזרה
לעולם, ולא כל הקללות לברכות, שחזרו, ע"כ.

ולכאורה משמע שר' אבא בר כהנא בא לפרש דברי ר' יוחנן שמה שהיה
בליבו באמת נתקיים, חוץ מה דכתיב מה טבו אהליך יעקב.

והנה אין הכי נמי דידיעין דאחד מן הקללות נתהפך לברכה, וכדכתיב
בלשון יחיד, הקללה לברכה, דמשמע רק ברכה אחת, אך מכל מקום צריך
ביאור מנא לן שהברכה הינה הברכה הראשונה של מה טבו אהליך יעקב¹.

ב

תנן במגילה (כ"ח:), ועוד אמר רבי יהודה בית הכנסת שחרב אין
מספידין בתוכו וכו' שנאמר והשמותי את מקדשכם, קדושתן אף כשהן
שוממין, ובגמרא שם (כ"ח:), אמר ר' אסי בתי כנסיות שבבבל, על תנאי הן
עשוין וכו', ופירש רש"י על תנאי על מנת שישתמשו בהן, ע"כ.

ועיין בתוספות, ד"ה בתי כנסיות של בבל על תנאי הן עשוין, וזה לשונו,
רוצה לומר כל זמן שהן בטלין, דהא חזינן בברייתא דלעיל, וגם שהאמוראים
לא היו רוצים ליכנס בהן בגשמים מפני גשמים, אלא משום דשמעתא בעי
צילותא, והכא מיירי כשחרב, דאז מהני התנאי, ודווקא לאותן שבבבל מהני
התנאי, שהרי לעת בא גואל במהרה בימינו תפקע קדושתן, אבל לאותן
שבארץ ישראל, לא מהני תנאי שהרי קדושתן לעולם קיימת, ע"כ.

והנה עיין במגן אברהם (אורח חיים סימן קנ"א, ס"ק ט"ו), שהקשה על
דברי התוספות שלעתיד תפקע קדושתן מבתי כנסיות שבבל, מהא דאיתא
לקמן (מגילה כ"ט:), תניא ר' אלעזר הקפר אומר עתידין בתי כנסיות ובתי

(1) ועי' מהרש"א שם, שכת' הקללה משמע הראשונה, וז"ל, והיינו הראשונה,
שבקש לקללן על בתי כנסיות ובתי מדרשות, שאז היא היתה קללה אחת,
אבל כל השאר כשבקש לקללן, היו קללות, וק"ל, ע"כ, פי' שבתחילה עדיין
הייתה קללה בלשון יחיד, ואח"כ כשהוסיף עוד קללות, כבר לא שייך לומר
קללה אלא קללות, (ואפשר כמ"ש חז"ל במנחות (צ"ח:), על נר המערבי שזה
הראשון שהוא מערבי, עיי"ש).

ג

והנראה בזה, דהנה בענין קדושת בית הכנסת מצינו בזה פלוגתת ראשונים, איזה קדושה היא האם היא מדין תשמישי קדושה או מדין תשמישי מצוה, דדעת הרמב"ן (בחידושו על מגילה כ"ה:), שזה משום תשמישי מצוה, מה שאין כן דעת הר"ן היא שהן אסורים מדין תשמישי קדושה⁵.

והנפקא מינה האם זה תשמישי קדושה או תשמישי מצוה היא, דתשמישי מצוה, הדין הוא שנוזקים, דלאחר שנעשית מצותם אין שייך בהם קדושה, מה שאין כן תשמישי קדושה, הדין הוא שנגנזים, ואף משנגמרה מצותם, עדיין יש בהם קדושה.

ונראה דבזה פליגי המגן אברהם והנתיב חיים, דדעת המגן אברהם היא, שקדושת בית הכנסת היא משום לתא דתשמישי מצוה, ואם כן רק ביישובן יש בהן קדושה, מה שאין כן בחורבן מכיון שנעשית מצותה, תו אין בהן שום קדושה, ואף לא יבואו לארץ ישראל כשיבוא הגואל.

מה שאין כן לדעת הנתיב חיים, יש לומר שסבירא ליה שקדושת בית הכנסת הוא משום תשמישי קדושה, ואם כן אף בחורבן אף שאין מתפללים בהם יותר, מכל מקום עדיין יש להם קדושה, ולגבי קדושה אין שום נפקא מינה בין ביישובן לבחורבן דתמיד בקדושתיהו קאי, רק דסבירא ליה דלעתיד לבוא בביאת הגואל תיפקע קדושת הבתי כנסיות והבתי מדרשות, וזה יהיה בכלום, בין המיושבים ובין החרבים, אכן מכל מקום יש ילפותא, שאף שתיפקע מהם הקדושה, והם כקרקע בעלמא, מכל מקום ילפינן

(4) ואין כאן ראייה לשיט' המהרש"א שיהיה להם יותר קדושה, דאפשר שיהיה אותו קדוש, אך מ"מ קדושתן להיכא אזלא, ומנ"ל שירדו מקדושתן.

(5) אי דרבנן אי דאורייתא, דשיטת היראים היא שזה מה"ת, ע"י פתיחה לח"ח, וע"י חיי אדם, אכן דעת הר"ן שם שזה מדרבנן, וע"י פרמ"ג ס"י קנ"ג.

מתבור וכרמל שיקבעו בארץ ישראל, אכן דיו לבא מן הדין להיות כנידון, ויהיה להם רק קדושת ארץ ישראל וכמו תבור וכרמל⁶.

ד

ולכאורה עדיין צריך לבאר אמאי כי יבוא הגואל יפקע קדושתם של הבתי כנסיות והבתי המדרשות.

והנה לפי המגן אברהם יש לומר הטעם הוא מכיון שכל קדושתם היא רק מדין תשמישי מצוה, אם כן אלו שהם בחורבן שכבר אין משתמשים בהם ונעשית מצותן, וממילא תיפקע קדושתן, ורק אלו שהם ביישובן יקבעו בארץ ישראל.

ולפי הנתיב חיים (שהם תשמישי קדושה), צריך לומר, שכל קדושתם אינו אלא כל זמן שעדיין לא בא הגואל, אבל כשיבוא הגואל כבר לא יהיה להם שום קדושה.

ובטעם הדבר יש לומר דע"י מגילה (כ"ט), דאיתא שם, דרש רבא מאי דכתיב ה' מעון אתה היית לנו, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, ע"כ, והנה עיין שם בתהילים (צ'), תפילה למושה איש וכו' ה' מעון אתה היית לנו בדור ודור, והנה כתיב להדיא שמה שהבתי כנסיות ובתי מדרשות הם מעון זהו רק לדור ודור, פירוש שקדושה זו לא תהיה לעתיד לבוא, שאז כבר לא יקראו מעון, והיינו שכשיבוא הגואל יפקע מהן הקדושה, ויהיו כמו קרקע, ורק שיש ילפותא שכתבור וכרמל יקבעו בארץ ישראל.

ה

והנה עיין מגילה שם, אמר אביי מריש הואי גריסנא בביתא, ומצלינא בבי כנשתא, כיון דשמעית להא דקאמר דוד ה' אהבתי מעון ביתך, הואי גריסנא בבי כנישתא, ע"כ, ולכאורה היינו הא דכתיב בתהילים (כ"ו) ה' אהבתי מעון

(6) ובדעת המהרש"א שם"ל שיתוסף להם קדושה, צ"ל שם"ל כדעת המג"א.

פרפראות/המשך

והנה עיין במגן אברהם אורח חיים (סימן קי"ט ס"ק א'), לגבי המתפלל על חבירו, האם צריך להזכיר את שמו, שהביא בשם המהר"ל לחלק בין מתפלל עליו בפניו, שאז אין צריך להזכיר את שמו, ובין היכא שמתפלל עליו שלא בפניו, שאז צריך להזכיר את שמו, עיין שם.

והנה יש לומר דהוה הדין כשבא לקלל יש לחלק בין כשהוא בפניו שאינו צריך להזכיר את שמו, לכשאינו בפניו שצריך להזכיר את מי הוא מקלל.

והנה כאן מכיון שהגיע הזמן שהקב"ה כועס, שהיה אותו הזמן שנגלה אליו הקב"ה, רצה בלעם לקללם מיד, אך מכיון שלא היו בפניו משום הכי אמר הנה העם היצא ממצרים, שזה כבר ידוע מי הם העם היצא, וממילא כבר אינו צריך להזכיר את שמם, וממילא אמר לכה קבה וגו', כדי שיחול הקללה עליהם בעת שהקב"ה כועס, אבל הקב"ה ברוב חסדיו לא כעס כלל באותם הימים, ומשום הכי לא חל, ודו"ק.

והנה לפי זה יש לבאר מה שכתב לקמן (כשבאו שרי מואב בפעם השנית), ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתנו, ועיין רש"י זה לשונו, ויחבש את אתנו, מכאן, שהשנאה מקלקלת את השורה, שחבש הוא בעצמו, אמר הקב"ה, רשע, כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר וישכם אברהם בבקר ויחבשו את חמורו, ע"כ, ועיין במפרשי רש"י (גור אריה ושפתי חכמים), שפירשו שהדיוק הוא מדכתיב

כתיב שאמר לו הנה עם יצא ממצרים וגו', בלי ה"א הידיעה, אלא סתם עם אחד יצא ממצרים, אכן כשבלעם אמר להקב"ה כתיב הנה העם היצא ממצרים, עם ה"א הידיעה, דהיינו העם המפורסם שיצא ממצרים, שזה ידוע, וצריך ביאור השינוי ביניהם.

ונראה דאם נדקדק בפסוק, כשהקב"ה בא לבלעם בפעם הראשונה, כתיב ויבא אלקים אל בלעם ויאמר וגו', ולא כתיב לילה, אכן בפעם השניה כתיב ויבא אלקים אל בלעם לילה ויאמר וגו', וצריך ביאור אמאי לא הוזכר שהיה בלילה.

והנה מיד אחר שהקב"ה בא לבלעם, כתיב ויקם בלעם בבקר, פירוש בבקר יש לומר כהא דאיתא בברכות (כ"ז), שזה אחר שלוש שעות¹,

והא דויקם בלעם בבקר בשלוש שעות, (כדרך בני המלכים), יש לומר שזה הזמן שהקב"ה נגלה אליו.

ובביאור הדבר נראה, דיש לומר דע"י בעבודה זרה (ד:), שדרשו חז"ל היה דכתיב שבלעם היה יודע דעת עליון, פירוש שידע השעה שהקב"ה כועס בה, ועיין שם שזמן זה הוא בשלוש שעות ראשונות ביום, ויוצא מזה שהשעה שהקב"ה נתגלה לבלעם זה גופא היה הזמן שהקב"ה כועס, וכשהקב"ה התגלה לבלעם רצה לקללם מיד, מכיון שזה השעה שהקב"ה כועס בה.

(1) עיי"ש דיש בוקר ראשון אחר ג' שעות, ובוקר שני דפליגי בה ר' יהודה ורבנן, אי זה אחר ד' שעות או חצות, עיי"ש.

ביתך ומקום משכן כבודך, שמעון הוא מקום השראת השכינה, והא דקאמר ששמע להא דקאמר דוד, פירוש אחר ששמע שמעון היינו בתי כנסיות ובתי מדרשות, השתא הבין שזה המקום שעליו נאמר ה' **אהבתי מעון ביתך**, וממילא למד והתפלל באותו מקום.

אכן עיין במהרש"א ובגליון הש"ס שצינינו להא דאיתא בברכות (ח.), אמר רב חסדא מאי דכתיב **אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב**, אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה, יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות וכו' ואמר אב"י מריש הוה גריסנא בגו ביתא, ומצלינא בבי כנישתא, כיון דשמענא להא דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא, ע"כ, ובפשטות משמע שיש כאן סתירה דכאן אמרו שהיה מתפלל במקום שלמד שזה בביתו, וע"י.

אכן נראה דלפי שני המימרות העיקר הוא ללמוד ולהתפלל באותו מקום, אכן נחלקו הסוגיות בטעם הדבר, אי משום דאיקרי מעון, או משום שאין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד.

ונראה דהנפקא מינה הוא, דאי משום דאיקרי מעון, היינו שיש במקום הזה עצמו קדושה, ומקום זה (בית הכנסת ובית המדרש) הוא תשמישי קדושה, אבל אי הטעם הוא משום שאין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה, אם כן אין זה משום המקום עצמו, אלא משום ששם למד תורה, אם כן קדושת המקום הוא בבחינת תשמישי מצוה, ודו"ק.

ו

והנה בעצם הדבר אי נחשב כתשמישי קדושה או כתשמישי מצוה, נראה דתלוי בהך ברכה של בלעם, שאמר **מה טבו אהליך יעקב משכנותיך ישראל**,

דהנה מבואר בגמרא בסנהדרין שכונתו הייתה שלא יהיו בתי כנסיות ובתי מדרשות, אך הקב"ה הפך הקללה לברכה.

והנה יש לומר שכונת בלעם הייתה שאף אם יעשו בתי כנסיות ובתי מדרשות, מכל מקום לא יהיה שם השראת השכינה, וזה מה שהקב"ה הפך שיהא השראת השכינה בבתי כנסיות ובתי מדרשות, וממילא יהיה בהן קדושה.

והנה תלוי איזה קדושה יהיה להם אי קדושת תשמישי מצוה, אי קדושת תשמישי קדושה, ויש לומר שאם ילפינן משום שנקרא מעון אז קדושתם היא כתשמישי קדושה, אך ילפינן קדושתם משום שזה ארבע אמות של הלכה אז קדושתם היא כתשמישי מצוה.

יוצא שנהפך הבתי כנסיות ובתי מדרשות, או לתשמישי קדושה או לתשמישי מצוה, למר כדאית למר כדאית ליה.

והנה בשני האופנים בין אם זה קדושה ובין אם זה מצוה, כתיב בהם שהקב"ה אוהב אותם, או משום דכתיב **אהבתי מעון ביתך**, או או משום דכתיב **אוהב ה' שערי ציון**, הרי הטעם שיש בהם השראת השכינה הוא משום שהקב"ה אוהב את המקום הזה, ודו"ק.

והשתא מבואר שפיר אמאי מוכח שדווקא קללה זו נתהפך לברכה, דכיון דכתיב **ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך** (דייקא) ה' אלקיך, מחמת שזה מקום שהקב"ה אוהב, משום הכי נהפך שם לברכה, ומקום שהקב"ה אוהבו היינו בתי כנסיות ובתי מדרשות, או משום ה' **אהבתי מעון ביתך**, או משום **אוהב ה' שערי ציון**, ודו"ק.

פרפראות/המשך

מהו החילוק ביניהם.

ויקם בלעם בבקה, עיין שם².

ונראה דמה שהראה בלק לבלעם את קרית חוצות, הוא כדי להוכיח לו איך בני ישראל מבקשים לעקור את המטרופולין (עיר חשובה - עיר מואב) שלו, וזה על ידי שהראה לו את העיר מלאה בשווקים וכו', והנה ענין השווקים של הגויים היינו מקום זנות, וכמבואר בשבת (ל"ג:), ובעבודה זרה (ב:), שבנו שווקים כדי להעמיד בהם זונות עיין שם, ואם כן מה שהראה בלק לבלעם, שיש לו את **קרית חצות**, פירוש שיש לו מקום זנות.

ולכאורה לפי זה קשה, שאם הדייק הוא מהא דכתיב **ויקם בלעם בבקה**, אמאי לא דייקין גם בפעם הראשונה דגם שם כתיב **ויקם בלעם בבקה**, ומאי דרשינן בה. אכן נראה כנזכר, דבפעם הראשונה קא משמע לן שקימת בלעם הייתה מיד בבקר כשהקב"ה דיבר איתו, שזה סוף שלוש שעות, וקא משמע לן שייקא אז הוא הזמן שבדרך כלל א"ל זועם בכל יום, ודו"ק.

והנה עם ישראל קדושים רוצים לבטל ולעקור את כל כח השווקים, שזה כח הטומאה, ואם אין להם שווקים וכו', אז העיר תאבד את כל החשיבות שלה, (שהשווקים שלהם זה חשיבותם), וזה מה שהראהו, שלא יעקר **קרית חצות** המקום שווקים, שזה מה שמבקשים ישראל לעקור, ואם אין להם **קרית חצות**, אז אבדה כל החשיבות של **עיר מואב**, ודו"ק.

(2) והנה י"ל שפי' הוא **שוישכם** (שהקדים) **אברהם בבקה**, שהבוקר של אברהם הקדים כבר את הבוקר של בלעם, ודו"ק.

וישמע בלק כי בא בלעם ויצא לקראתו אל עיר מואב וגו', (כ"ב ל"ו).

אל עיר מואב, פירש רש"י, וזה לשונו, אל מטרופולין שלו, עיר החשובה שלו (של בלק), לומר (לבלעם), ראה מה אלו מבקשים לעקור, ע"כ.

ויאמר בלק אל בלעם גם קב לא תקבנו גם בך לא תברכנו, (כ"ג כ"ה).

ואפשר שמה שאמר בלק **גם קב לא תקבנו**, בא בזה עם טענות לבלעם, דהא בתחילה ביקש בלק, **לכה ארה לי וגו'**, ובלעם שינה הלשון (מפני ששנא אותם יותר), וביקש מהקב"ה בלשון קשה יותר **לכה קבה לי**, וכמו שפירש רש"י שם, וזה לשונו, **קבה לי**, זו קשה מארה לי, שהוא נוקב ומפרש, ע"כ, והנה עכשיו שבלק ראה שבכל פעם שבלעם בא לקוב את ישראל יוצא מזה ברכה, אמר שאם היה רק בא כדי לקיים **ארה לי** - שזה פחות מקבה, לא היה יוצא כזה ברכה, דהנה לפי מה שקילל יצא ההיפך מזה, ואם כן אם היה מקלל בלשון שהוא פחות קשה,

והנה בסמוך כתיב **וילך בלעם עם בלק ויבאו קרית חצות**, ועיין רש"י שם, וזה לשונו, **קרית חצות**, עיר מלאה שווקים אנשים ונשים וטף בחוצותיה, לומה ראה ורחם שלא יעקרו אלו, ע"כ.

ולכאורה צריך ביאור שהרי כבר הראה בלק לבלעם עיר החשובה שלו **עיר מואב**, ואמר לו ראה מה אלו מבקשים לעקור, אם כן מה שוב הראה לו שהלך עימו **לקרית חצות**.

והנה אם נדקדק בדברי רש"י נראה, שבנוגע **לעיר מואב** כתב 'ראה מה אלו מבקשים לעקור', ועל **קרית חצות** כתב 'ראה ורחם שלא יעקרו אלו', וצריך ביאור

פתח וחלון כנגד חלון, ואיתא בגמרא, מנהני מילי אמר ר' יוחנן דאמר קרא **וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכן לשבטיו**, מה ראה, ראה שאין פתחי אהליהם מכוונין זה לזה, אמר ראוין הללו שתשרה עליהם שכניה, ע"כ, ופירש הרשב"ם (ד"ה וירא את ישראל שוכן), זה לשונו, ראה היאך שוכנים, ולפיכך אמר **מה טבו אהליך** וגו', שאין פתחי אהליהם מכוונים, ומחנה ישראל כחצר השותפין דמי וכו', ראוין הללו וכו', מדכתיב התם מה טובו אהליך קדייק, ע"כ. והיינו שר' יוחנן דייק זה מדכתיב מה טבו וגו', והנה מה טבו זה כבר חלק מנבואת בלעם, ומשמע שנבואת בלעם הייתה שעם ישראל צריך יהיו ראויים שתשרה עליהם שכניה, על ידי שלא יהיו פתחיהם מכוונים, דהנהגה זו שאינם מסתכלים זה על זה, הוא הסיבה שיהא **מה טבו אהליך יעקב** וגו'.

אכן עיין בתוספות שם ד"ה ראוין הללו שתשרה שכניה עליהם, וזה לשונו, מסיפיה דקרא דריש דכתיב **ותהי עליו רוח אלקים**, ע"כ.

ומשמע דכיון שבלעם ראה הנהגה טובה זו, שאינם מסתכלים זה על זה, זה מה שגרם לו **שותהי עליו רוח אלקים**, מכיון שהם מתנהגים בקדושה שרתה שם השכינה מעכשיו, ואף בלעם היה יכול להתנבא שם³.

ומבואר דלפי הרשב"ם מה שאסור לפתוח פתח זה מעיקרא דדינא, מכיון שהנבואה הייתה **מה טבו אהליך יעקב**, וכתוב כאן שלא יהיו פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, היינו שהנבואה הייתה שיש בזה איסור, וממילא אי אפשר למחול על זה, דבאיסורים לא שייכא דיני מחילה, שרק בממונות שייכא מחילה.

אכן לדעת התוספות יש לומר דסבירא להו דהך מעלה שאין מסתכלים זה על זה, זה פועל יוצא, פירוש מאחר שאינם מסתכלים, ממילא זה גורם שיהא כאן השראת השכינה, אבל אין כאן קפיда שיש איסור להסתכל וכו', וממילא שפיר מהני מחילה, ופשוט.

(3) ומעלות הקדושה גורמת שהשכינה תשרה שם, וכמו שמצינו בבית המקדש, שהקדושה גרם שיונה זכה לנבואה, ע"י ירושלמי סוכה, (הובא בתוס' שם ריש פ"ה).

אפשר שבזה היה חס וחלילה מצליח, או לכל הפחות היה יוצא ברכה פחותה, וזה מה שאמר **גם קב וגו'**, ודו"ק.

ויאמר בלק אל בלעם לכה נא וכו' וקבתו לי משם, (כ"ג כ"ז).

פירש רש"י, וזה לשונו, **וקבתו לי**, אין זה לשון צווי כמו **וקבנו**, אלא לשון עתיד, אולי יישר בעיניו, ותקבנו לי משם וכו', ע"כ, פירוש שלעיל כתיב **ויאמר אליו בלק לך נא אתי וכו' וקבנו לי משם**, ושם פירש רש"י, וזה לשונו, **וקבנו לי**, לשון צווי, קללהו לי, ע"כ, אכן כאן שינה לשונו ואמר **וקבתו לי**, שאין זה לשון צווי.

ולכאורה צריך ביאור אמאי שינה בלק דיבורו, ולא ציווה עכשיו לקלל את ישראל כמו שביקש מקודם.

אכן נראה דהא אחר הפעם השנית כתיב **ויאמר בלק אל בלעם גם קב לא תקבנו גם ברך לא תברכנו**, פירוש שבלק לא שוב רצה שבלעם יקללם, דכשבא לקלל הרי נמצא שהוא מברך את ישראל, וממילא לא רצה לצוות עליו לבוא לקלל, דמזה ייצא ברכה, ומשום הכי אמר לו שיבוא למקום שאולי שם יישר בעיני הקב"ה, חס וחלילה, שיסכים שיקלל את ישראל, ואם הקב"ה יסכים לא יצא מזה שום ברכה, ודו"ק.

וירא את ישראל שכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלקים, (כ"ד ב').

פירש רש"י, **שכן לשבטיו**, וזה לשונו, ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין, ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חבירו, **ותהי עליו רוח אלקים**, עלה בלבו שלא יקללם, ע"כ, ולכאורה זה מה שאמר בלעם **מה טבו אהליך**, ופירש רש"י, וזה לשונו, על שראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול זה, ע"כ, ועיין בבא בתרא (ס), שמכאן ילפינן שאין לפתוח פתח כנגד פתח חבירו וחלון כנגד חלון חבירו, עיין שם.

והנה איתא בשולחן ערוך חושן משפט (סימן קנ"ד סעיף ג'), בהג"ה, וזה לשונו, ובפתח כנגד פתח, לא מהני חזקה, והוא הדין בחלון נגד חלון, (בית יוסף בשם רשב"ם), ויש אומרים בחלון נגד חלון מהני (טור בשם הרמ"ה), ועיין בסמ"ע שם (ס"ק י'), וזה לשונו, הטור מסיק בטעמא (שלא מהני חזקה בפתח כנגד פתח), משום דבאיסור עשאו, ורצונו לומר דלמדו רז"ל מדכתיב בפרשת בלק **וירא את ישראל שכן לשבטיו**, ודרשו רז"ל שלא היו פתחיהן מכוונין זה כנגד זה, (ואם כן יש איסור בדבר), ומהאי טעמא נראה דאפילו כשיש עדים שמחל לו או שנתן לו שטר וקנין על זה לא מהני כיון דיש איסור בדבר, אבל להיש אומרים דסבירא להו דבחלון כנגד חלון מהני, וסבירא להו דהאיסור בקפידיא תליא, ומשום הכי בחלון נגד חלון דלא רגילי להקפיד כל כך מהני בהו חזקה, סבירא להו נמי דמהני אפילו בפתח נגד פתח מחילה גמורה וכו' דלא עדיפי מקוטרא ובית הכסא, ועיין דרישה, ע"כ.

ומבואר שיש מחלוקת אי מהני מחילה בפתח כנגד פתח, או לא מהני מחילה. ונראה דתלוי במחלוקת רשב"ם והתוספות, (והרשב"ם לשיטתיה אזיל), דהנה בפרק שלישי דבבא בתרא (ס), תנן לא יפתח אדם לחצר השותפין פתח כנגד

ברכת מזל טוב שגורה בזה

רמזרנו ראשי הישיבה שליט"א

לדרגל השמחות השרויות במעונו

בכניסת נכדו היקר והחביב כמד יעקב נ"ו

בן הרה"ג ר' שלמה זלמן קודיץ שליט"א לנועם עול מצוות

ולדרגל הולדת נכדו אצל חתנו

הרה"ג ר' רפאל אחיעזר שפירא שליט"א

יה"ד שיגדלו ויתעבדו לאילנא ברברא לתפארת עם ישראל

ויזכה לראות רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

המאחלים

בני הישיבה

התלמידים

ומשפע מצות תפילין יתמשך עלי

חלק מהוצאות הגליון השבוע נודבו ע"י

הרה"ח הגאון ר' שלמה זלמן קודיץ שליט"א

לדרגל הכנס בנו היקר כמד יעקב נ"ו לנועם עול מצוות

יה"ד שייזכו אביו ואמו לראות ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת כשאיפתם

ובשאיפת המשפחות

חלק מהוצאות הגליון השבוע נודבו ע"י

הרה"ג ר' רפאל אחיעזר שפירא שליט"א

לדרגל הולדת בנו למזל טוב

יה"ד שייזכה להכניסו בבדייתו של אאע"ה בעתו ובזמנו ויזכה לגדלו

ולחנכו לתורה ולחופה ולמע"ט